

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ad Pavlinae Doctrinae Studivm Adhortatio - Cod. Karlsruhe 387

**Melanchthon, Philipp
Paulus <Apostel, Heiliger>**

[Basileae], [1520-21]

VD16 M 2416

Capvt VIII

[urn:nbn:de:bsz:31-46280](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-46280)

non tōq in psona eius qui caret spū Nam obler-
 tari lege dei nō pōt nisi iustificatus spiritu,
 qz affectus carnis est inimicus adversus
 deū infra ca: 8: Preterea vni leges & pōt
 seu concupiscentis nemo p naturā reuertit Ex
 go si de te iustificato & experto morte que
 fuit per legem, loquitur

Confusio
 est vera
 mors

Inclix ego us elaud)

CAPVT VIII

Nullaigitur vni
 damnatio

Superiori Capite vni leges & pōt tractant
 Apostolus, hic describit vni gratie, quā
 vt exarte cognoscis repetenda sūt que supra
 dixi I Gratie vocabulum significat fauorē
 ad Galat: 1: & multo alys locis II fauorem
 dei meruit generi humano Christo ad Ephr:
 2: Qui pontifex 3: assidue placans patres ad He
 broos 4 III Deus fauorē effundit spū suū
 in corda eorū quos predestinauit ad Ro: 3: & 8:

Spūs sanctus
 solet foveat
 mulari &
 vniuersari vni
 et spūs dñi
 ferebatur
 sup aquas fesus 3: vt in aū nō ponerent in male
 mōbat a
 quis Gen: 1:
 III Hos spūs sanctus illuminat vt credat
 accendit vt amant deū Itaqz gratie opa
 fides, Charitas, & Spūs V Spūs
 sanctus purificat corda eorū in quos trans
 velle iam & hūc velut Iud vt in ante
 nō nisi obisse deū ponerēt, iam amant
 breuiter vt in ante legem fuerat fuerit in:

possibile Iam aliqua ex parte faciunt Ro
manoru 8: & Hebreros 8 & Thieremi:

31: Scribam legem meam in corda v^{ost}ra

VI Quatenus legem no faciunt in semp sit
in nobis peccati reliq^{ue}, fides facit vt no im
putetur Qe Chri impleto & satisfacto, Est
vra impleto & satisfactio Quam nostram
facit Christus Sicut oia sua Sponsus spo
se donat 2: ad Colos: 5:

VII Est ergo gratis offitium liberand a peccato
& a lege **VIII** Liberat gra a pcto qz pctm
condonatur reddentib: Roma: 10: Omnis qui
credunt in eu no confunduntur Itm qz p Am
donatu corda purificantur Ezechielio 11: Da

bo eis cor carmen & 2 ad Coloss: 3: Epistola
vra vos esse scripta in cordibus vestris

IX Vt a peccato v^{ost}ro & a pcti pena morte saluz
liberat gra Iohannis 3: Qui credit in filiu
habet vitam eternam Qui incredulus e filio
no videbit vitam Sed v^{ost}ra dei manat sup
eu Erre iocri est v^{ost}ra dei sententia & audire lege

maledictio **X** Adem est a lege liberari
quod a pcto liberari **XI** Liberari a lege

est accipere spiritum p que legem facere possu
mus Ne lex auisat & maledicat nos Qe p

namra fieri nō pōt Est 7 liberari a lege p
fidem inferi Chro vt p̄remis enō nō fit
lex tū nō imputetur

Tres sunt loci in quibus tota versatur
Theologia Lex, peccatū, Gratia

Lex opus ē vt sciatur quid sit faciendū Sp̄s
opus ē vt facere quicquid quod lex mandat
Duo illa Capita sūt insignia Septimū et
Octavū in quibz fieri consistit tota Theologia,
vel summa Theologie

Primum porro Apostolus gratia op̄a hoc or
dine recenset

11 Qui credunt Chro etiamsi venia habeat
peccatū, tū hoc peccatō nō damnantur Sicut & p̄:
Ioan: 1: 7. Si confiteantur peccatū nr̄a, fidelis
est deus & iustus: i. servans pacti, vt dimittat
nobis peccatū nr̄a & emundet nos ab omni
iniquitate Nam qz Christus satisfecit legi, et
ip̄is satisfactio sit, vt nō imputentur nobis
peccatū Quamvis dicitur sit in nobis

Sicutq̄ proposuimus

Esto sunt in nobis affectū peccatū tamen illi nos non
superant, rō, qz gr̄a dei liberant nos: i. libe
ros fecit a iure peccatū sit q̄ tū antea oporteret

nos affectib: indulget, nos possemus dignare
 affectib: nostris, modo possemus Atq: hinc liber
 totum meruit nobis Christy Sic r ad Cho:
 S: Eū qui nō nocerat p̄tū, pro nobis fecit
 p̄tū ut nos efficeremp iustitia dei in ipso.
 Chro Sic David Beati in dicit, Non q nō
 habet p̄tū Sed cui nō imputatur peccatū
 Nemo, si nō habet p̄tū

Demde ut Sicutiq: inferatur tūto, Sic nos
 inferemp Chro p̄ fidem fides nō nos Chro
 incorporat et p̄nde ut tota arboris vis
 in succulū transit ita quidquid (z) Christi
 in nos transfundit

III Lex spiritus vite .i. Gubernatio que fit p̄
 spiritū sanctū vniuersali (que gubernatio
 est fides) liberat a p̄tō .i. expurgat p̄tū
 subministratq: vim viuendi affectū p̄tū
 & facit ut nō imputetur p̄tū sine quod
 admittit (z) sine quod superest in nob̄ p̄tū
 lex nō p̄t amiserit credentes, p̄mū quia
 Christy p̄ credentibz satisfecit etāsi ipi nō
 satisfecerant legi Demde, qz qui credunt hnt
 spiritū faciendū legē

Eius q lex p̄stare nō poterat

iiii] Impossibile erat legi iustificari quia impleri
per carnem non potuit. i. impossibile est legem facere
naturae veritatis: Nam ratio naturam nostram signifi-
cat, & iustificari est non impleri vulgari pan-
ta & prophetarum tropo ut supra ca: 3: legem
firmam seu stabilitam. i. implentem, & hoc lex
erat infirma seu imbecillus. i. non implebatur
Hic vero summa omnium maxime memorabilis est
adversus assertores libere arbitrii, qui in dicitur
legem nostris virtutibus fieri posse, gratia Christi
plene & medio tollit, quia si lex potest nostris virtutibus
fieri consequitur ut Christus non habeamus opus
Sic & paulus ad Galatas 2: argumentatur Non
recipimus gratiam dei, si enim per legem iustitia:
frustra igitur Christus mortuus est. Si nos possunt
nostris legem facere quod opus opus habemus Christo
iustificante, Et rursus ca: 3: Si data esset lex
quae posset iustificare vere ex lege esset iustitia,
Sed conclusit scriptura omnia sub peccato ut per
missio ex fide Iesu Christi darentur iudicantibus
& lex non iustificabat sed ostendebat tantum
peccatum ut hoc postea tolleretur fides in Christo
frustra enim promissus esset Christus si iam
ante virtutibus nostris iustificari potuissent

V Observa reposita paulinos Ex lege nō ē iustitia
 immo impossibile erat lege iustificari Nam q̄ aut
 lex non iustificat intelligi vult naturā sola le
 lege presentis & mouent nō iustificari Sicut
 philosophi docent virtutem dicitur iusto ratio: *philo*
 mus & electione parari, Ita Indurū reposita *sophi*
 sunt dicitur lege iustitiam parari Sicut immo
 phi ratiōne Ita Iudei legem formativam aō
 rō esse putarunt Semp̄ aut̄ pauli sententia
 est q̄ ad iustificatōz requiratur nō modo lex
 sed et spiritus fidei q̄ requiratur nō modo scias
 quid fahas sed spiritus q̄ vis est ferendi

VI Esse impossibile legem ferre Atq̄ nō ē ho
 minus voluntatum liberā, ita ut possit bona vel
 le & hoc textus arguit, & alibi in Galat̄ cori
 quos citam̄ & in hoc capite Latig agitur infra
 ubi agitur aut̄ Apostolus Affectū carnis mores
 ¶ Nec potest legi dei subyri Quod n̄ hoc clarig
 dei potuit Affectū carnis non posse legi dei
 subyri & resistuntur hęc sūt̄ Que omnes hoīs
 peccati reos faciunt ut Ezar̄ 53: Omnes nos
 quasi oīs erravimus unusquisq̄ in vias suas
 declinavit Vix n̄t̄ h̄c vix p̄ti *Et nō in*
vias dei

VII Intelligas aut̄ legem nō de externis
 operibz tū sed de internis affectibz: Quia deq̄

deposuit corda Et lex dicit Dilige dnm deum ex to
to corde & dilige pximū non aut dicit Simula
amorem dei aliquo externo opē Simula amorem
proximi externo aliquo affectu aut officio, Atqui
impia recentiorū oecologia legem de ~~externis~~
tū operibus, intelligit exercitū

VIII Quod Hieronymus ait Anathema isto qui
dixit deū impossibilia precepisse ipse exponit
l. 3: in Dialogis adversus pelaginos Impossibilia
& 4: s̄ vultus naturę possibilis per gratiā sunt
& paulo ant possū oīa in to q me confortat
& rursus r ad Chom: 3 Non sumus sufficientes
nobiscū ^{velle} aliquot ex nobis, quasi ex nobis Sed suf-
ficientia mea ex deo 3 Sic intelligi & alias
sententias quibus probari solet vulgo posse legē
fieri Quales s̄ Aug dñi hinc & mundata
nō esse grana s̄ q gratiā non aut p naturā
Alioq̄m quomodo natura p̄ velle curā quā ^{Apri}
ex aēo odit? porro Christus aut qui vult me ^{Ioan:}
sequi tollat curā suā & sequat̄ me Certū ^{suā}
est aut q sunt grata curam velle natura ^{dit}
nō potest

IX Paulus opera legis vocat opā externa quib:
legem natura simulat Natura n̄ metu p̄nt
legis trahitur ad faciendā legis externa opera:
intus vero mallet naturā s̄ legem posita Iam

*Opera
legis*

hoc mens pene ex amore nri nascitur, Amore nri
est vere idololatua Opera vero spiritus vocat *Opera
spiritus*
que p spiritum sanctum in nobis sunt

Deiuno Summa hoc textus docet voluntate hois
non esse liberam: nō posse ad bonū converteri
p naturā suā, Cū aut legi fuit impossibile
infringere: Naturae nō sufficit ad iustifi-
candū sola lex Et lex erat inferna p carnē
+ lex nō potuit impleri p naturā

Vnde dicitur Christus est hostia sacrificans legi
Pro eo quod aut gerens similitudinē carnis pti
bonū dicit ad penas pti ad mortē & infer-
nū Chrī referendū est Sicut: Christus penas
nostroꝝ peccatorū dedit Sicut is q fideiussor p
aliquo, pro eo persolvit es alienū fit n iam
eū propriū fideiussorē debetū Ita Christus
pctā nrā velut ppria facta sunt Hinc pnt
& quod dicit De pctō dānamus pctū in carnis
+ Natura humana in omnib: hominib: Est
n suā Chriū dānamus: + occidisse, & obolevit:
se pctū, ut quāvis sit in cadentib: illos nō
nō queat occidē, ipm iā occisū: ad Corinth: 15
Abserpta est mors in victoria, vbi rug, aculeus? *Amor*

Dānamus aut Christus pctū de pctō: per
Naturā
Christi peccatū + p suā mortē, q est hostia p pctō
sen erg Caro nō est pctis obnoxia Vn nō gerit forma
peccatoris similitudinē pcti, qe p nobis sustinuit mortē
atq infernū

Porte inferorum .i. iudicium morte
Im psal: Arceus portas + potesta
us & reg vt vulgari trogo scriptum potm p hostia vsurpato
na immo Sic r: ad Corin: 5: Eum qui non venit potm
di potm facit, & ad Choron Galat: 3 factu pro
nobis maledictu Qui sine handt dubit At

Qui ex Ex Exana accepti ca: 53: Qu potest potm aiaz
Chon At sua, videbit semē longem, & buplacid domini
qd in manu eiq dirigit potm ad infernu referi
Christi ve da est ipa potm appellatio Sed nec no libet hor
recundus est multa loro exister
velle ignorare

*Justitia
no lege*

XII Iustificatio legis .i. Satisfactio legis no potest
impleri in carnalibus Hinc ratio reddet quia
Carnales querunt, qui At Corin, no q At dei,
Vide aut Cui parit negat a carnalib: fieri lege
posse ergo no videntur huc appellatōe Carnalim p
us in qui exterius voluptatib: capto At Sz sim
plur p natura sine gra q: d: Vos pharisei & phi
putate legem fieri a na sine spū, Ego vero nego
legem a natura posse fieri Vos istas vras
carnales .i. naturales magnifant Ego vero eam
in vris sen potis numero Quia lex precept
deū diligi At natura sese diligit Itaq legem
facere no potest Caro non modo legem non
facit, in palam sua querit exterius voluptatib:
Mors no Guly, Venus, Iure, vndute, Sed etia in cla
omni doto rita sua querit, oblectans se in domo suis vt
in gfenfo msi odium dei

Sicuta prudentia, in virtutibus non modo Civilibus
 sed & spiritualibus Non minus impura est haec
 interior libido quam quocumque externa De qua
 cum alias sepe prophetae Tunc David Cum ait
 Beatus vir cui non imputantur domus peccatorum
 Neque in spiritu eius dolus Vbi dolus obscurata est **Dolus**
 probitatem naturae significat sua querentis
 clamoribus Atque ea eiusmodi est ut non a spiritui
 malissimis cognosci nequaquam possit Sicut dicitur
 Delicta quis intelligit? Et ignorantias meas Tribulatio
 ne memineris Est ergo haec pauli sententia ^{est sola}
 Vos pharisei & philosophi non facite legem Quae Christus ^{mentis}
 esse videtis vos in spiritum facere, tam
 occulto naturae affectu, Vestri amoris, prava
 vestra cupiditate, rem vestram agentis, Legem
 simulatam Curamus si ipsi vos hanc pravitatem
 non videatis Est enim Cor hominis insensibile
 Hierem: 17:

propterea Quod affectus carnis
 Sicut Iohannis 12: Qui amat vitam suam perdet
 eam Et qui odit vitam suam in hoc mundo, in
 vitam aeternam custodit eam modo si odium autem
 nostrae vita aeterna & Necessum est ut amor autem
 nostrae odium dei sit

Legem dei nemo potest
 audire nisi qui ex deo est
 deo commendata & moribus
 fructuosa & naturae

XIII Porro hoc cum docuisset per gratiam nos libera-
ri a lege & peccato Atque ita vim exposuisset gratiam
ut paucis ita magnifice & plane hereticis verbis
declaramus Christum prestare quod nequit natura
Subijci eis rationem quia natura sua quod Deum
Rhetorice schemate disputatorum fuit Est autem
Sesima Controversa seu Collatio ubi in natura
spiritus conferuntur seu Energia visus naturae in
energia visus spiritus

XIIII Observabis autem hoc loco vel magis defini-
tari liberi arbitrii assertores Cum palam hoc
dicat Affectus carnis est mors Immo est inimicus
veritas aduersus deum Immo Regi dei subijci non
potest Quibus quid clarius quid magis proprie
contra voluntate libertate dei potuit?

XV Sed dicunt Sophistae Carnis non significari
totam Naturam & oes vires humanas, sed in-
feruore primum sensum Nempae appetitum sensitiuum
non ut ipse loquuntur Rudio, primum significa-
ri Carnis vniuersaliter tota hanc Sunt ad He-
braeos vocat Apostolus Instinctus carnis, ubi nec
et Caro non potest modo Thomistis accipi.

Secundum Quia hoc temperat Carnis in spi-
ritum & dominat, quicquid non est spiritus Certum

67
est aut quod spiritum vocat hoc in quod in
nobis fit per spiritum sanctum et in natura, etc. "
go tota natura damnata. §

Tercio Quia dicit, Legi dei subire non potest,
Quod aut frustra dicitur est, aut contra aliquod
dicitur § Qui putabant legi dei posse subire corruerunt

Quarto Quia dicit Carnis esse inimica deo In
quod inimica deo §, amare eam non potest. Aut aliqui
falsus erit Apostolus Si quod caro fuerit amica deo

Quinto Quod putant in natura aliquid esse bonum
nulla in est nisi quod interiori malitia naturae
impeditur quam proprie hic vocat Apertus affectum
carnis & inimicitia adversus deum ignorant.

Itaque sinamus eos Cui non sit & coram deo
Nam si nulla § interior malitia Cur dicit
David ab occulte munda me, Cur Apertus Nihil
mei confitens sum Sed in hoc non iustificatus fu.

Naturae
malitia

Debitorum igitur sumus

vers. 12.

Primum Hactenus disputatum est de peccato
legi & gratia Nunc Rhetorice more disputatio
minime docente adhortatur & consolatur.

2 Propositio vero adhortationis haec est, facti
Debitorum sumus non carni ut secundum carnem,
nempe vivamus Sed spiritui ut secundum spiritum
vitemus vivamus.

3 Hic aut sequitur hoc propositio ex superioribus
subi. Quia ꝑ gratiam liberati sumus a peccato. Adco
debitores sumus nō peccato sed spiritui

4 Porro quō consistent hoc pugnantia? Cū
supra docuit nos a lege liberatos ēē Hic aut
nos debitores ēē in ꝑm carnē vnamus Est n:
hic in verbo debitores Emphasis respiciens
ea que supra dicta sūt de liberatione a lege

5 Atq; hoc reprehenda mentio ꝑ carnē questi
onē quas supra morimur, quarem secūda
hic est, Si nō sumus sub lege ꝑ gratiam,
Ergo quidnis nos facit, ad quā rēfū ꝑ nul
lāntā ꝑmitti liberari a lege, est ad omē,
sēu tyrannide liberari, Nam sub lege sumus
quod quō ad rei sumus, maledictionem lege
quā implere nō possumus. Supra legē quo
ad condonatur nobis credentib: quatenus nō
fuit lex et accipimus spiritū facientē legē
Ergo nō sequitur, liberi estē a lege, hūꝑ igit
quidnis facit, porro ꝑanti sūt ꝑndē Non
idem homo liberatꝑ est Ille nōimis homo
innatꝑ est Chrō ut fructifera deo. Atq; ea
verba ꝑanti capite 1: respicit vñ debitores
hoc loco —

Aug
exput

VI Chri
sot ꝑ q
& hūc
mūlat
na mēst
ꝑm hūc
Ita ꝑ
factꝑ
Sunt v
filiꝑ,
VII Q
& nō h
Comm
Ita ꝑ
vni m
res sū
go rō
mē dē
Sic m
ad omē
liberā
mꝑhib
vntem
Atq; m
ꝑantem

VI Christus ang liber & p fidem .i. per fide
 sit q quamq habeat petri in no damnato
 & habeat spiritus regis facundie Ita q no si
 mulat eam sin amod Itaq fides est Chris
 na iustitia que parat Confessionem & om
 nia benedictate sunt dicit Apts in Galate
 Ita q per nullu opus fit heres regni Sz ita
 factu est p fidem

Sunt is q nascitur patri filius, qz natus est
 filius, fit heres patriam possessionem

VII Qz ad huc in Carni vivit Christus ang
 & ut heres servandam & necessitati facta vite,
 Commedendum bibendum ac dormiendum
 Ita & servanda caro & servandis proxi
 mi necessitatibus in hunc modu debito
 res sumus Sic paulu 1: ad Thym: 9: Casti
 go corpus meum & in servitatem redigo, ne
 cu alijs prechaiverim, ipse reprobus efficiar.

Sic rursus ibid Omnis q in agone contendit A sumi
 ab omnib: se abstinat, & illi qd vt inconvulsi
 tibilem coronam accipiunt, Nos aut vt inconv
 rtipubitem, et ad Galat: 5 Vos in liber:
 tatem vocati estis fratres tui ne libertate
 dete in occasione carni Sed vt p Charitate
 spiritus serviate inimicem: —

A sumi
 In ad
 hunc

VIII Libertas proprie referenda ad Consci-
entiam pacem & gaudium Id autem prestat sola
fides Hiera: 33: In diebus illis saluabitur
Iuda & Israel habitabit confidenter, habitabit
confidenter: id est seruu Est et liberu, et parate
conferentur

IX Seruus est penitus referenda ad raptum
& tranquillam conscientiam que est sine fide

X Vbi est in conscientia gaudium, ubi spiritus
ipse: id est homo spiritum immortalem sua sponte sub-
iicit carnem legi & voluptati est ei Con-
fiteri carnem, Illi inquit Christi suauis est, &
omnis bene: id est Dulce Curu est illi qui habet
pacificam Conscientiam Egoit 51: Gaudium &
letitia inueniuntur in ea & vox laudis et
in talib: fit lex dei ex aere Immo tales prestat
infra se posita anima humana & aduersa
sua defixus in Christum oculis Cum recordantur
gaudent quoduis pati, cui gratiam relatum ali-
sue paulus ad Coloss: 7: Cum factus sum ego
paulus minister qui unum gaudium passionibus:
pro vobis & impleo ea que defunt passionibus:
Christum in carne mea In hunc modum liberi
sunt que sunt spiritum enim quo ad opus non me
faciunt Sed que bilari corde tenent et ex aere

XI Vbi nō est Consuetudo parata natura legem in imperio aīo & tusti operatō, simulat tū, tamq̄ ita odit vt mallet nullā rē legē In hunc modū servitū Consuetudinis diminat in opera, Nunq̄ u: fit opus sine spū, libertate & bonū

XII Verūm tū est libertate, quantū est gaudij in Consuetudo, tū gaudij quātū fidij, Ausuū tū servitutē quātū meritis est in Consuetudo, tū meritis quātū incredulitatē & diffidentē, Liberi itaq̄ sunt credentes Mōs & scū quo ad Consuetudē, Debitorē autē ^{ius rē,} ^{suūq̄ vni} de carnis & servitūdi proximo: ^{frans per} ^{spū scū}

Quirimus spū dei dicitur Adhuc tamen hoc est propositio No sū, carnem vivam hanc suadet punitū Argu merito dūto a pems & premijs Qz vntēs servitū carū merentim videntes servitū spūm vntē Hanc rē confirmat se quenti gradatione Quisquis vnt servitū spūm est filij dei, filius dei est heres dei Heres dei est coheres Christi Custus vnt & glorifratū est Ergo vos glorifrabimini ac vntē Paret autē seu ppositiones gradationis ordinē tractandi sū

II Qui spū dei dicitur .i. q̄ dnoantur p̄ spūm
 sanctū in quibz̄ conuicti v̄tus Adā & mortificati
 s̄nt filij dei, et dicitur ait Qui spū dei du
 rantur vt adinet oīz̄ vni libero arbitrio Nā
 vulgo Theologia docet voluntatem in grā agē
 Hic vero paulū turbant oīz̄ actioz̄ spūm et
 nihil voluntati, Immo voluntas ea pars est
 q̄ spūm mortificat Ergo nō pot̄ in spūm
 sancto cooperari Non dubit̄ n: est quin re
 pugnet mortificatōi s̄nt Quia caro conuicta
 aduersus spūm Porro dicit spūm & mortifi
 catō carni vt ad Galat: 5: Quod si spūm
 dnoantur nō est sub lege

III Sicut incomprehensibilis est spūm sanctus
 ita eius opa atq; v̄a prouide nulla oratio cōseqū & nullus
 quam ratioz̄ hinc nomenclatur, q̄ filij dei
 est q̄ filij dei vocantur Porro paulū decla
 rat, qui sunt filij dei Nam quod gradationi
 aduertit Non enim accepistis 707 Est superioris p̄
 postioris s̄nt rō s̄nt expositor q̄ exponit
 qui & quare sunt filij dei
 Non enim accepistis spūm seruitutis

Duplex it̄ hominis iohannis qui nō p̄ naturā
 intelligebant opus legis, p̄nt mōri similitud̄ legi
 aut p̄na h̄ nō s̄nt filij dei, nec vocant deū p̄p̄
 reos est sed odant̄ eū habentq; p̄ vindictā, p̄ tyranno
 hoīs

p̄ pendit
 v̄tus
 s̄nti
 v̄tus
 nō
 non
 13: Vm
 res
 dnoantur
 in
 & v̄tus
 v̄tus
 Eng
 h̄re
 q̄
 s̄nt
 s̄nt
 as
 Chri
 fra
 fra
 ad
 Dul
 rō
 Cōf
 quo

Timor nō est in Charitate Sed affecta Charitas fo-
ras mittit timorem. Quatenus timeatur p̄us odit
deū Quatenus amatur deū metū abest, Deū in
Christianis. i. hūmilibz spiritū dei Spūs sanctū testā
p̄ q̄ sumus filij dei per hoc q̄ nāt nos & affi-
rit dubitibz affectibz: ac motibus erga deū fa-
ritq̄ securus confidet ac statz Hinc 1. Ioan: 4:

Et nos cognouimus & credidimus Charitati quā
Sensit hz deū in nobis. Sentire Charitatem dei est
Charita. erga deū sū affiri Affectibz: laudis fidei et
17. gratiarū actionis Atq̄ hū legem ex aīo faciunt
Egait 40: Qui sperant in dño non abint
fortitudinēz assumēt pennas sicut Aquilz er-
vent & defatigabunt Ambulabunt & nō de-
ficient. Per quē clamamus Abba p̄d.

Clamari pater Abba est dei voluntate delectari
cupide velle quicquid vult deus & a Creaturis
separati eē vt nihil prater deū neqz noscunt
neqz diligunt Sicut dicit Nolite vobis vocari pa-
rem in terris Diligentibus n̄ aliud q̄z deū
& alim habentibz p̄us deus tyrannus est, & odio
est nobis seruentibz per metū p̄us Est aut
deus tyrannus donec imminerit aīos nostros
donec ad faciendā legem tanto ardor rapimur
quanto ad mala Et ita nos dei delectz vt malis
extra spū delectamur.

Carni no obedi At
fecto opprimo, hie
non opprimere.

Sinul in eo patimur Quia vera mortificatio Carnis no fit ni pati, crucifigi
endo & moriendo Ideo imbecilles consolatur

Primum Mira & vehementis consolatio est in vo sinul
in eo patimur Nam se in Cris patimur aut vna
mus aut Crisq vincitur, Iam in glorificatio sit **Consola
tio**

& regnet in vna est Ergo & in vna sumus. Sic
Christus vsq ad consummationem seculi nobiscum est
Sic ait Confidite, qz vni mundu, q: d: Non
mi sed vobis virtus est mudi - Emmanuel vocari

vult, qz nobiscum sit deus. Hoc qz sinul deus. **Emmanu**
nans nobiscum contra vim pote & morte Sopho.
vni q: Rex israel deus in medio tui no timet

malu ultra In die illa dicitur Hierusalem
noli timere Syon no dissoluetur manus tue Deus
deus tuus in medio tui forte Ipx soluetur

Itaq paulo ad Colos: 1: suas passiones & pas
siones inseruit passioni Christi inquitens Cum ego
paulo factus su amicus, qui gaudeo vni in

passionibus: p vobis & ad adimplem ea q desunt
passioni passionum Christi in carne vna &c: por
eo qz Christus vicit, vincet q p fid sunt in Christo

Z A premio qz multo magis premium est
Nam re
pote no qz quod conferri possit in hys temporarijs
et pueris omnibus: in quem modum in alias Christi

apost 7:7 textus

72
dover proprus patiame deo 2 Corintz 5: Cig
mitz hinc meminit Nam & in hoc inge
nifimz habitatioz nroz que de coele est
Superiudm cupientes. Et curfus Qui sumz
in hoc tabernaculo ingenifimz granati puz
nam aut defcribit cum ait Cu sumz in
hoc corpore peregre abfimz + peregrinamur a
deo audemus + confidimz aut & bona voluntate
habemz magis peregre abee a corpe & presentes
ee apud deo

Primitias Spūs hūtes

Primitias Spūs hū nos hic designat qz in hac
vita nō confertur perfectio & plenitudo Spūs
Quantū n: carnis mortificatiōe & Tnd Spiritus
collati est Ergo Superstiti ad huc carne nō dū
est plenitudo Spūs 2 Corintz 4, Licet is q foris
noster homo corumpatur tū is qui intus est
renouabitur de die in diem ex hys scly constat
Superēe ptiū quatenz superfunt reliquit spūatus
carnis, Mag^o & distitibz res (z sentid ptiū & spera
redemptionē, Speratur n plane contra humanū cap.
tū 2 sensū pti qui dicit peccator es ergo peribz
Spes vero dicit Spira qz pmissa est redemptio
quā qz nō sunt aut comprehendis eo magis Spira
qz spes & corū q nō videmz 2 Chorin: 5: p fidem
Abulamus nō p spē, Senros aut fuit spes sicut hic dī eos qui
ait p patientia expectamz psalms 4 Et in dnt dicit nō
semē in spē possisti me
Contra
dicit nō
ē dubios
& incertos

In h^o dⁿⁱ
fidus & sp^s
q^d

Fides
Spes

respon^s

promissioⁿ
sem p^{ri}ncip^{al}

Salvus fieri Credientes est misericordie quoda
Quia mirabilis in sanctis suis d^{ns} idcirco capi
non potest Consumitur enim & sp^s auxilia:

Argumentum a factis hoc est auxilio ad quod
impetimus necessarium erat ad consolationem
Nam quod refert magis rationibus: ac premis
imitari aliquo ad impossibilia, porro impos
sibile est homini secundum naturam persistere in
quacumque tribulatione, et ea sic accipere ut
sentiat deum benevolentem bono suo affligi
Quanto magis deum bene velle in tribulationibus
spiritus sentiat natura, prout quodam argu
mentum adiectum a factis ut sciamus ea affligentes
non sustineri a nobis solum sed una cum spiritu
admirante, quod deus auxiliatus iis quos deliquit
nec permittit electos succumbere aut viri, Erro
na fit predestinationis sua dicitur is qui
sentit infirmitatem, et agnoscat ne non posse
subsistere per infirmitatem suam tunc gaudet rem po
sitam esse non in suis manibus sed dei tunc quia
agnoscat bonitatem dei auxiliante et sua pre
destinationis accipit Argumentum confirmandi fi
dei sui ad misericordiam in predestinationis consilio quod
revertit:

73
Primum, Natura per vires suas nunq̄ sustinet ten-
tationes suas, Semp̄ id pro flagello & signo veri-
tatis dei accipit Atq̄ ita ip̄a indignans iram ve-
ram deo maledicit & desperat Thren: 2: Des-
peravi nequaq̄s fatam t̄y sunt q̄ consilium
dei non sustinent, qui exacerbant & exasperat
deū. Secundū Naturam perducantem miniat
spiritus ita ut sustineat ac speret Injuxta id psal:
34 Univerſi qui sustinent nō confundentur Na-
tura dicit Multi derisus quis cōdet bonū signū
sup̄ nos? Spiritus aut Lumen vultus sui dominus
ostendit nobis bona &c Ibi natura seu infirmitas
nra orat ut liberemur exhorrens afflictionē sui
Sp̄itus vero secundū deū potest: desiderat perire ab-
eē a corpore & postea eē apud deū Hoc desiderū, qz
a spiritu sancto fit Qui infirmus est, & ip̄a in-
firmū est ac incomprehensibile Ideo vocat Apts
genitū innumerabile

Tertū Interim cū affligimur putat se natura
nō exaudiri Sed deus sicut nostro bono affligit
ita succurrit nō ac tempore opportuno, hoc est
nobis maxime salutare afflictio, dilato anxietate
mirabilia op̄a sunt & nunq̄ quid, que putamus
nos vix divinis Injuxta id Thren: 29: Ego n: suo
cogitationes, quas cogito sup̄ vos ait dñs Cogita-
tiones pacis & nō afflictionis ut dem vobis sub-
7 paternā et misericordie meae & vultus & ora //

bit & exandit Ezer: XIX Nolo morte moriens &c
porro exandit deus incomprensibile modo a nobis
Exandit n: spu & dat amphora, q̄s infirmitas pe
tunt Ephe: 3: Ei qui potens est omnia facere
superabundant q̄ petimus

Vbi nō est Christus, ibi nō est veritas, vbi nō est
veritas ibi sunt opiniones, vbi opiniones ibi nul
la Constantia, & tū unus error facit aut parit
derem

*Impossibile est vt Evangelicā doctrinā afficiat
Nisi vitam Evangelio dignam viuat*

Sing aut hys

Argumentū ab viti Nam queruntq̄ illa est infirmi
tas, queruntq̄ afflicto sine a carnis sine a mundo
Afflicto sine a diabolo, ea promouet salute, Sicut handt
dubie salutans erat humilitate Dauid sine dicit
Bonū mī qz humiliasti me vt discere iustitiao
nes meas Et hinc ratio reddidit Quia voluntas
dei qui dicit immutabilis est Ergo nos consolamur
nec terreamur imbecillitate Esto tot ac tantū afflicti
omb: tam fallac: Satanae insidias impares sing
Tunc solatio sit qz sing deū auxilium imbecillitati
nostre nec posita ēē rem in manib: nris tunc
hoc modo sensui spūs accidet, & grata est pudes
mationis necessitate Contra sensui Carnis odiosa,

*Afflicto
saluta
no*

sensui spiritus solatio est, sensui carnis errori. 74

Porro quo ad vivitum prorsus sensus carnis prorsus
mortificatus est. Numquid non offendimus ista prorsus
destinationes necessitate, quod semper ei repugnat sui
suis carnis qui sua querit, non que dei, Nec se
deo punitur potest.

Apud Ioan: ca: 6: quidam audito sermone de pre-
destinatione discesserunt ab eo. At hijs illi qui ostem-
duntur discipuli autem cum interrogarentur a Christo
an ipsi essent abiturii respondunt. Dicit ad quem
ibidem? verba vite eterne habes, & cognoscis &
credidimus. Ecce hic discerni habes eorum qui audiunt
necessitate predestinationis, hoc de re videt Au-
gustinus in libris de predestinatione sanctorum
& bono perseverantibus. Certe magis docet dei, pre-
destinationis meritum, in eo quod extra vlla bona me-
rita quidam eliguntur. quam dei in eo quod velle
non eripuntur.

DE PREDESTINATIONE

Porro in hac disputatione ut non mirari huius
mana ratio solet, quod cum omnia viderentur contingere
aut non necessario contingere fieri & necessario ta-
men destinate fieri. Contingentia quaedam videntur
in rebus cum tamen sit necessitas. Preterea solum
videtur carni deum omnia facere & in hijs tam
multa fortuna & mala. Sed hoc humanis cogit.

Optim
papa

inomb: imperandi est & adoranda illa incorn
prebendabilis mansuetas Nam q' rerd desinatpog
intubetur vno spiritu misericordia & iudicium
dei contemplata

Z Sit ergo hec de predestinatione brevis & Comp
diuina conclusio Iuxta predestinationes dei necs:
sana oia eueniunt in omnib: Creaturis Ro: 11: Qui
ex ipso & p ipso & in ipso sunt oia. Et Hilarius
Coelum est sedes sua & terra scabellu pedu suoru. E:
zant 66: Coelum sedes mea Terra aut scabellu pedu
meoru: & deo est extra & intra oia psalms 113:
Oia quecumq' voluit fecit. Proverboz 16: Vniuersa
q' semper oporatur & doming impu quoq' ad
dum malu egant 4 5: Ego dñs et no est alter for
mans lucem. & creans tenebras: formans luce
faciens pacem: & creans malu. Ad Eph: 1: Qui
opatur oia secundu consiliu voluntate suz thoy:
10: Oio dñs q' no est hois via eius Nōt vni
ut ambulet & dirigat gressus suos 1: ad Corin:
12: Idem dñs q' opatur oia in nobis Et quid
attinet plurib: hoc rem agere. Cui dñs sit
Math: X Nonne duo passeres asse veniunt & vnu
ex illis no cadet sup terrā sine patre vō. Vñ
aut Capilli capite omnes numerati sūt Nolite
ergo timere, multi passerib: meliores estis vos
Et vel hec sola sententia doceat q' sit salutand

75
nobis q̄ nō sumus relictī nostris consilijs & libertati
voluntate nostrae Inbet n: Christus ne timemus,
quandocumq̄ eris sumus patri. Præterea quod a
lund sit omnes Biblię historie q̄ operā dei cō
memoratio que p̄ electos & p̄ reprobos facta, in
hys patam apparet Q̄ quāvis ita Carni vide
atur Tamen non sit rerū contingentiā, sed
necessitas quidam iuxta destinatorū dei, Genesius
15: Nec dñi complere sit ingratos Amorrhœi,
1: Regū 2: de filijs heli Et nō auderūt vocē patris
sui Quia voluit dominos occidere eos, tunc tam
tunc nō auderūt patres filij, q̄ dominus eos indu
cerat ut p̄deret Quid sumus contingenti, q̄ q̄
Saul abyt Agnos quiescens, & virgine futurus
rex Amos | Regū 10 Abyt in Saule pars exercitū
quo deus tergerat corda. Tertij Regū 12 Non ac
quieuit Rex populo quī ancesari fuerat ad dñs
ut suscitaret vīm suā, quod locutus fuerat in
manu Amiq̄ Sydonite ad Hieroboā, Inq̄ sit hęc
certa sententia a deo facti oīa, tam bona q̄ ma
la Quod si obstrept sensus carnis, multa in
digna tanta maiestate committi, videri Con
tingentiā rerū Memineris sacra doctrinam
ēē productā ad mortiferaudat sensū Carnis
Consequitur itaq̄ redirent Commentū esse
Arbitri, Quod voluntas nrā ad deo non

est libera ut eo tunc feratur quorsum a deo impel-
luntur Consequitur & necessarium esse quod de gen-
erali instrumenta & specialia Sed sola communissima
Cum generalia instrumenta vocant eam qua deo
omnes creaturas bonas & malas, animatas et
examines conservat et permittit agere Specialia
instrumenta quando ipse proprie per gratiam quae
quod in aliquo operatur Nos vero docemus non
solum permittit deum creaturas ut operentur Sed
ipsum omnia potest agere, ut sunt factentur proprie
dei opus ^{libere} Pauli vocantur Ita factentur pro-
prie dei opera esse Sicut qui media vocantur
ut Commodus Agrippa & similia. Omnes qui ma-
la sunt ut Damocles adulterum Manly senectute
accidit in filium Nam si Gentium historias
intueris videbis quo spiritu Romanos impu-
lerit deum imperium non paraverunt videbis &
quod atrociter declaravit eam suam partem in Ge-
neribus, partem desideria cordium suorum tradidit.
Sunt u: ut peccata peccatorum peius

Iam cum constat deum omnia facere non permittit sed
potentur Videnda sunt quae paulus hoc de re dicit
Est ergo hoc in suam Deum omnia facere & bona &
mala non permittit sed potentur ut Augustini non
viamus, id est ut ita sit in proprium opus

Inde proditio Sicut panis voratio Sicut in Acte
apostolorum scribitur ca: 4: Conuenit Herodis &
palatis facere, q̄ magis tua & consilium decernerent
fieri Quid n̄ magis perspicuum dici potuit, q̄
quod hoc ait, Cuius vult miseretur, & quem
vult indurat indurat Et misus Qz si deus
volens ostendere viam & notam faciēd poti
tū suā promulget in mediū multa animi le
uitate, instrumenta vix apparet in interitū
Et vt notus faceret diuinas glorie sue erga
instrumenta nūq̄ que preparauerat in glo
riā Hic palam alia vix alia nūq̄ organa Vasa
in mediū offerri Nam illud significat grec̄
vñ Inū quada parata ēē in gloria quada ^{edex} xēiv
in interitū Ergo nō est cur frigidū glossema ^{panis}
restring, deū mala pmitter, nō enā faciēd
Iam & illa ipā mala q̄ sunt ipē ordnat ad
suā gloria Sicut in pharaoni In hoc ipōd x
ritani n̄, vt ostendat in te potentia mea, & vt
annūcietur nō meū in tota terra Hinc apōt
panis sequit̄ Qz deus quos elegit sum vltis su
is merite elegit Deo principū iustificationis
& confirmatio totaq̄ perseverantia debet, No

apud
Joan:
ca: 6

est n: volente, neq; merente Sed miserente dei
Itaq; falsa est quorundam sententia Qui principium
iustificationis quidam deo, presentiam autem
nobis tribuet Hinc primum que sunt apud Ioan:
ca: 5: Nemo venit ad me nisi quem pater trax-
erit & omnes erunt doctores dei Ad hoc volumus
tamen mea non est libera ut se ad bona convertere
possit suo arbitrio Ad hoc nulla sit plane me-
rita mea Et solus dei iure tribuendum est quod
salvamus Sicut ait Ezechiel 16: Et scies quia ego
dominus ut recorderis & confundaris, & non
sit tibi ultra aperit os pro confusione tua Cum
placatus tamen fuero in omnibus que fecisti aut dominus
Et 30: Non propter vos faciam illud aut dominus deus
Confundimini & erubescite super vobis vobis dominus
Israel

Objectiones

Iam antea admonimus de Carum sensu qui hinc
sunt refragantur Sed hinc scripturis super predictis
frangendis est & mortificandis, & qui in morte
trahit & revertitur Sed hoc super quod non ait dominus
requirit spiritus meus, nisi super tremante sermones
meos Sed scripturas quidam opponunt ad Titum:
2: Omnes homines vult salvos fieri & ad agnitionem
veritatis venire, in qua sententia expranda Cum

77
Augustinus, tunc auctor libri de sermone gentium
se non nihil torserunt Sic uero Augustinus
in *sermone de sermone* i. rogatorum Non ois
capit uerbum hoc, nisi quibus datum est.
Cetera est q̄ plura falsum est ergo inquit
quod ait Apostolus de deo q̄ uult ois hoies
saluos fieri & ad agnitionem ueritatis uenire
omnino no est falsum Quia ois quod uult
deus, facere potest Nec profus humana uolun-
tate quod uult, praepedit, sed quare a uobis ut
dicitur Quare deus qui uult ois homines sal-
uos fieri, quorunda ut dicit Egnas propti-
ca: 6: exerat oculos ne uideant & obducat
corda ne intelligant ne querant q̄ sanntis
Quod uerum ee Ioan: Baptista Euangelista con-
firmat dicens, de Iudis propterea no po-
terant credere, q̄ dixit Egnas Exerant oculos
eorum & indurauit cor eorum ut no uideret oculi
& intelligat corda & conuertantur & sanntis Item
in Euange: 2^m Marcu ca: 4: Cu Iesu uirero
garet discipuli de parabola seminis uobis in-
quit datum est nosse mysterium regni dei Illis
aut q̄ fons est in parabolis oia sunt ut
uidentes uideat & audientes audiat & no intelligat

Ne quid conuertantur & dimittantur eis peccata Dicit
igitur quare deus, qui personam acceptor non
est & vult omnes homines saluos fieri, Alii
quorum corda referat ad credendum, oculos illu-
minat ad videndum & ad sciendum mysterium
regni celorum quo se salui fieri possunt, Aliorum
vt testimonis rextus dicit inuoluenis in para-
bolis veritatem obtundit, cor exerceat, claudat
aures ne Euangelium salute agnoscant, ne re-
missionem accipiant peccatorum Dicit quiso quia
Ite huc loca Euangelij accipit? Dicit quid
Ite de deo qui vult oēs homines saluos fieri,
scimus? Ecce id oēs generaliter salui non sunt
Cui alijs datur nosse viam salute Alijs non
datur Hec itaque tu facit deus non personam
acceptone facit non iniustitia, sed iustitia in-
narrabili & misericordia indebita Quonia vero hic
liquida utraqz pars dicitur ut possemus Cui
daturum tui reum morte ex iudicio voluntate
pendere Ne quisqz aut putaret domino iudicio
fieri, non omnes homines saluari, dixit Apst
Qui vult omnes homines saluos fieri Qua
propter oēs homines q saluauit, dei voluntate

78
Salvante Deū em non deū salvos facendi
Et qz vca in furore eius & vta in voluntate
ipsius Intelligit itaqz in furore iusticia, in vo-
luntate iusticia Predestinatorū igitur negat
quam apud deū eē vca p̄bans, imma-
nis blasphemia est. Quam nō ind sunt solent
dicere, in Apostolo debemus accipere, Sed a pa-
triarcho & propheta & martiribus & confessoribus:
In omnibus sanctis & dignis servientibus deo,
hinc nemo gloriatur, nemo desperet. Sola em
dominus sat qui sunt eius 1^a ad Timoth: 2 OB
serio igitur p̄mitti em fieri obsecrationes ora-
tiones postulationes, Gratiarum actiones pro
omnibus hominibus pro regibus: & omnibus qui in
sublimitate constituti sūt vt quiescat & terram
quidam vca agimus in omni pietate & castitate
Hoc nō bonū est & acceptū coram salvatore nō
deō Qui oēs homines vult salvos fieri & ad
agnoscendū veritatem venire, Ex hoc textu colligit
Quod em deus omnes vult salvos facere, Con-
sequatū in vca potestate eē vt ad eam nos
paramus Sed hanc suā manifestatū scripturam
desellunt Adversus totū caput 9: ad Romas: &

6 Ioan: promitte hoc ad Timoth: sumā sic expo
nenda est ut ne pugnet in reliquis scripturis
At primū qdem nō esse in pte hōis parare
sunt conuerted se ad ad salutem paulus hō
loco docz Cū praecepit orare p̄ alijs ut vocand
& trahantur Si enim in manib: nr̄is posita
esset preparatio sequeret̄ inuicem eē ora
tionē, qua petimz ut a deo vocand & traha
m̄d Ergo hoc quoq; pars arguit q̄ nō est
verū nr̄am conuerted nos Quod in ita sit
sequitur Qz in alijs nō conuertant̄ illos deo
nōbit saluos facere Contradictioz vero hōc
quō exphrabimz Certe quod ad me attinet
malo fateri ignorantia nr̄a, q̄ reactio
at male detortz glossis expenari. Verū vide
tur nr̄i nō aliud hōc sperasse paulz q̄ in
mbet orare p̄ omnibz magistratib: ac prima
te hominibz Indis & gentibz pro omnibz
hōm̄ status & conditionibz, voluisse statz
intelligi, quasi dicat, Deus oēs & om̄i statū
hōis sūt Indios sūt gentes, sūt Magistra
tus sūt plebeios vult saluad, ut conueniat
in hoc quod dicit Deus nō est acceptor p̄sonaz
Aut quia mbet orari ut in pace & tranquil

79
Utate vimate vult intelligi se pantiq de quali
omniq, temporali vel eterna salute, Sic n ait
1: ad Timoth: 4 Speramus in deū vīm qui
est saluator omī hominū maxī fidelit. Et
re hoc palam loquitur Apostolus de tempo
rali salute qua hoc bñ fit etia impijs et
infidelibus psal: 144 Aperio in manum
tuā ⁊ impleo omne animal bñdictione, Ita
si querat quandogd nullo mōm merito-ū
re respectu saluat deū Quare hūc & non illū
erigit Cū omnis iuxta pōtētes nascuntur? fū
deo, hoc summa questio est pudente cor-
nis & ei pantiq occurrat eludens questione
cum inquit O homo tu quis es qui rēdas
deo? porro cū hoc faciat deū ad suā gloriā
Caro offendit, q deū gloriā suā potius q
ut q̄s nrāq salutem Erre sic salutem suam
natura nō p̄p̄ gloriā deī, sed propter se
querit. Sensus carnis mortificatur terrore
p̄destinationis p̄p̄terea salutad est terro
ri Nam q terrore s̄m aliqua beatitudi
nis sentit & repugnantia spiritus ⁊ carnis
Cui vero nō sentit beatitudinē, h̄y certe ma
lo loco s̄t Sed hoc docebit vita alij filio h̄y

Questio

Qui quos presunt, hos et presumerat
Oportet omnes predestinatos fieri conformes filio
dei vos patimini iam, ergo Coniectura est vos p
destinatos esse, Deinde nō est vobis impossibile fer
re adversitatem, nec adversitas demeret vos ut
exatate gloria vā. & beatitudine vā, qz predes
tinatos nihil eripet de manū dei

Si deus pro nobis quis q̄ nos
Sola in Chrm̄ fiducia eripit nos ab effectibz, ab
impatencia a diffidentia & id genus alijs, verū
utqz & tessera fiducie est, hoc est Si deus p nobis
quis contra nos, manifestū est deū velle nos iusti
ficare, quicquid misit filius suū in carnis Antore
iustitiz, eadem fiducia a peto semat, pro peccatis
fuerunt & copulat nos Christo, Non em̄ exempli
causa Christus descendit in terram, utqz ad eum
tamqz ad exemplū iustitiz fugerūdus ē, veluti ad
Sanctos qui sunt exemplū iustitiz, Sed tamqz au
torum & factorū iustitiz

CAPVT NONVM

Vernatem dico in Christo

Hactenus disputant de peto, lege & iustitia grā,
docentqz sine vllis meritis nos iustificari, que dis
putatio statim hanc questionē affert sc̄m, Si si
ne merito nūc iustificamur, cur deus alios eligit

fidem verbo facti miraculo habebant
em̄ Iudei q̄ genus sue p̄secutorū